

אנו כורתים אמנה¹

א. יחלוקו

יש המוטרדים והמודאגים ממצבו הרוחני-החברתי של עם ישראל. הם רואים שסע וקרע הגדל ומתרחב בין דתיים לבין חילוניים. הם רואים את מעמד ההלכה במדינה הולך ונסוג, ולכן רעיון עלה בלבבם: לכתוב אמנה חדשה, שהרי שניים שאוחזים בטלית, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה - יחלוקו. למשל, איסור מלאכה בשבת במדינה יישמר במסחר, בתעשייה, בבנקים ובמשרדי ממשלה אבל יותר בבתי בילוי, במוזיאונים, במסעדות ובתחבורה ציבורית. נישואים וגירושים יתאפשרו גם שלא כדת משה וישראל, אלא גם באופן רפורמי, קונסרבטיבי או חילוני. אך יבוטל המעמד של ה"ידועה בציבור", וגם יישמר התנאי לנישואים של רווקות על פי ההלכה, ובכל זאת איש יוכל לחיות עם איש ואשה עם אשה, וכן כל אחד עם בן זוג זר לא נשוי, על יסוד חוזה ממוני מסוים. כ"יהודי דתי" יירשם גם מי שעבר גיור רפורמי או קונסרבטיבי, אלא שהדבר יצויין בפירוש. כ"עברי", יירשם גם מי שאביו יהודי², שהרי אם לא ייחשבו כיהודים עולים רבים מברית המועצות שאמם גויה, ההלכה תעמוד במצב של נחיתות מוסרית ויגברו המתחים.

1. הערת המערכת: מאמרו של הרב אבינר מתייחס לחוברת "מסד לאמנה חברתית חדשה בין שומרי מצוות וחופשיים בישראל", שנכתבה במשותף על ידי הרב יעקב מדן ופרופ' רות גביון (המהדורה האחרונה, ובה הקדמותיהם של הכותבים, יצאה לאור על ידי מרכז רבין ומכון הרטמן). אין ספק שהצעה זו תעורר דיון ציבורי נרחב, ומאמרו של הרב אבינר הוא חלק מדיון זה. תגובתו של הרב מדן תתפרסם, אי"ה, בגיליון הבא.
2. הערת המערכת: מציעי ה'אמנה' מסרו שחזרו בהם מהצעה זו.

כך לדעתם תיבנה שותפות של אמת, והאמנה החדשה הזאת תהיה עתה בשיבת ציון השלישית, כאמנה שחתמו בשיבת ציון השנייה שבי הגולה בזמן עזרא ונחמיה.

ב. חסרי אמנה

אך לאמיתו של דבר, אין כאן אמנה אלא אדרבה חסרון אמנה וחסרון אמונה. קודם כל, נזכור, שאמנה כזאת, לא צעירי הצאן יכולים לערוך אותה, אלא רק גדולי עולם. קל וחומר אם מהינים להחליף טריפה בנבילה, ולהתיר את האיסור מדין הוראת שעה, שבעבור זה יש צורך בבית דין גדול, ולא כל בר-בי-רב יכול להחליט על כך. אך האמת היא שאין שום שייכות לאמנה המוצעת לאותה אמנה שחתמו בזמן עזרא ונחמיה, מלבד שיתוף השם, כי האמנה החדשה באה לבטל מצוות התורה, לעומת האמנה של עזרא ונחמיה שבאה לחזק את התורה, לקבל אותה מחדש, ואף להוסיף גזרות ותקנות מדברי סופרים. עזרא הסופר לא נתן לגיטימציה לנישואים עם גויים, אלא אדרבה תבע את פירוקם.

ג. אין ויתורים

אי אפשר לוותר על קוצו של יוד! ריבונו של עולם הוא א-ל קנא שאינו מתחלק עם אלהים אחרים, ואינו מסכים עם הפוסחים על שתי הסעיפים. העבודה הזרה הינה וותרנית (ירושלמי עבודה זרה א, א) ואומרת: הכל מותרין לך, ואין לדכא שום יצר לב האדם. הנצרות היא וותרנית בעקרונותיה (אורות התשובה יב, י), ולדעתה כיון שהמצוות הן מעמסה כבדה, טוב לבטלן.

מספרים מילתא דבדיחותא שנפגשו האפיפיור, ראש האיסלאם והרב הראשי לעולם, במטרה לקרב בין הדתות, מה שכמובן ידרוש ויתורים. קפץ האפיפיור ואמר: "למען האחדות, אני מוותר על ישו הנוצרי!" נדהם ראש האיסלאם והחרה אחריו: "אם כן, אני מוותר על הנביא מוחמד!" פנו לרב הראשי לעולם: "ואתה, על מה הנך מוותר למען האחדות?" הרב הראשי היה נבוך, ונאם ארוכות בשבח האחדות. אך הם בשלהם דרשו בעקשנות: "אין די בדיבורים על אחדות, חייב אתה לוותר על משהו!" כיון שראה את עצמו נלחץ אל הקיר, אמר הרב הראשי לעולם: "אני מוותר על אמירת 'יקום פורקן' בתפלה של שבת". כאשר נודע הדבר בעולם היהודי, הובע על כך זעזוע עמוק: "מי נתן לרב הראשי סמכות לעשות זאת!?" כידוע, זו היתה מראשית עלילות הרפורמים להניף גרזן על תפילה זו, בטענה שהיא מיושנת, לא מודרנית ולא רלוונטית.

ד. סבלנות אינה ויתור

רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק היה אומר: "סבלנות אינה ויתור". לריבונו של עולם יש הרבה סבלנות: עשרה דורות מאדם עד נח, ועוד עשרה דורות מנח עד אברהם, ואנו הולכים בדרכיו. יודעים אנו שהעולם הזה מלא סיבוכים ומשברים, יודעים אנו שהמציאות אין לה כנפיים, יודעים אנו שהגאולה היא קמעה קמעה, הן הגאולה הלאומית והן הגאולה הרוחנית. אבל להתיימש למחצה, לשליש ולרביע - היא אם כל חטאת. אפילו הוה-אמינא לדון על זה דומה למה שמסופר על רבי אמנון ממגנצא, שאמר למלך שישקול אפשרות להתנצר. קל וחומר בן בנו של קל וחומר, אם יקומו רבנים ויתנו גושפנקא לחילול שבת, לגילוי עריות ולמתן שם 'ישראל' (או שם דומה לו) גוי. האם גם על שפיכות דמים יכרתו אמנה!?

ה. חטאת צבור

כבר הסביר הרמב"ם שכל העושה עבירה ביד רמה מתוך כפירה בתורה, יש לו דין מגדף. וכן אני אומר בכת מישאל שהסכימו לעבור על איזה מצווה שבתורה ועשו ביד רמה, שיהרגו בכללם. וזה תדע מעניין בני ראובן ובני גד אשר נאמר בהם: "לעלות עליהם לצבא" (יהושע כב, יב). אחר כן ביארו להם בעת ההתראה, כי היו כופרים מפני הסכמתם על זאת העבירה ושבו מאחרי הא-ל. (מורה נבוכים ג, מא). בעקבותיו כתב מרן הרב קוק על בתי כנסת אורתודוקסיים באמריקה אשר העזו להנהיג ישיבה מעורבת ושירה מעורבת של גברים ונשים בתפילה:

ומה שמחמיר את העניין של האיסור, הוא, מה שנעשה בתור פעולה של קהל ועדה מישאל, שכבר כתב על זה הרמב"ם במו"נ (ח"ג פמ"א), שבכל איסור בכל עבירת מצווה שנעשה ביד רמה על ידי עצה מישאל, יש לזה דין עיר הנידחת, וחלילה לזרע קודש שיכנסו במצודה רעה כזאת. (מאמרי הראיה עמ' 514-515)

והם הם דבריו של רבי יצחק עראמה, בעל עקדת יצחק, להסביר חומרת עוון סדום שנחרבה כליל, בכך שהסירוב לתת צדקה לעני, היה מעוגן בחוק; וכן בעוון פילגש בגבעה. על פי זה, הוא שולל מכל וכול אפשרות שהקהילה תחזיק זונות פנויות טבולות לנידתן כדי להציל מעוון חמור יותר של אשת איש או גויה:

שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים וברשות בית דין, חטאת יחיד הוא, והוא בעונו ימות, על ידי בית דין של מעלה או מטה, וכל ישראל נקיים... אמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בבית דיניהם שלא לחנות בו, הנה הוא זימה ועוון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה... לכן הוא טוב ומוטב שייכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים

האלה כנפשותם, משתעקר אות אחת מהתורה בהסכמת הרבים... ומי שלא יקבל זה, אין לו חלק בבינה ונחלה בתורה הא-להית. (עקדת יצחק שער כ)
 ודבריו נפסקו על ידי הפוסקים בעניינים רבים (שו"ת משיב דבר יו"ד סי' מג; שו"ת באר חיים מרדכי ועוד). למשל המהרש"ם דן בכך שבשבוע שחל בו תשעה באב, אין שוחטין במקוילין, ואם יעכבו מלמכור בשר כשר בפרהסיה יקנו מגויים, ובכל זאת הוא פסק שאסור להתיר ברבים איסור מדרבנן כדי להציל יחידים מאיסור מן התורה, כסברת בעל העקדה (הגהות המהרש"ם לאורחות חיים, סי' תקנא ס"ק ל).

ו. לפעמים מצוה להתעלם

זה נכון שלפעמים מצוה להתעלם: כאשר יש כמה דברים רעים, ואי אפשר לתקן את כולם, אז יש לתקן את הכי חמור ולהתעלם זמנית מן הפחות חמור, כדי להציל מה שאפשר להציל. לכן, לעומת הגר"א"י וולדנברג שאסר מתן הכשר למסעדה בה מגישים גלידה חלבית אחרי ארוחה בשרית, כי זו גושפנקא רבנית לפשע, כדברי בעל העקדה (ציץ אליעזר ח"א סי' נה), הגר"ע יוסף, התיר את הדבר, כיון שאי אפשר להעמיד את דגל התורה על תילה, ולכן יש להציל את התמימים החושבים שהמסעדה כשרה. ואין זה דומה לנידון של בעל העקדה של טיהור פנויות כדי להציל נואפים - מה שפותח מכשול. אדרבה, כאן מצילים ממכשול, והרבנים נותנים תעודה שהמסעדה כשרה והיא באמת כשרה, ומי שאוכל אחר כך חלבי, זהו עניינו הפרטי, ולא בית הדין אחראי על כך, וצדיקים ילכו בס' ופושעים ייכשלו בס', ואין זה קשור לתעודת הכשרות (שו"ת יביע אומר יו"ד ח"ח סי' יב).

וכן בעניין האכלת בשר בחודש אב כדי להציל ממאכלות אסורות, פסק מרן הרב קוק שזו סעודת מצווה, ומותרים לאכול בה גם יראי שמים (שבחי הראיה עמ' רצ).
 וכן פסק הגר"ש ישראלי ב"הלכות קואליציה". שאם אי אפשר לדאוג שלא תהיה כלל תחבורה ציבורית בשבת בכל מלוא ארצנו, יש לחוקק זאת במקום שניתן הדבר, ובמקום שאין ניתן - יש להתעלם, עד אשר די ירחם (שו"ת עמוד הימיני סי' יא). ועוד כהנה וכהנה דוגמאות.
 אך כל אלה הם פסקי הלכה נקודתיים אשר תכנס הוא להציל מה שאפשר להציל ולהתעלם בינתיים ממה שאי אפשר להציל, בדומה לחולה מסוכן ביום הכיפורים, שמאכילים אותו הקל קל תחילה.

והנה לכך שתי דוגמות בגמרא: רבנו הקדוש נאלץ להגיש שור מפוטם כמתנה לבית הקיסר סמוך ליום אידם, ושילם סכום גבוה כדי שהקרבתו תידחה למחרת יום אידם ושוב סכום כדי שיוקרר שחוט ולא חי; ושוב סכום כדי שלא יוקרב כל עיקר. "מאי טעמא?... רבי מיעקר מילתא בעי, וסבר: יעקר ואתי פורתא פורתא" (עבודה זרה טז, א). כיון שאי אפשר לעקור אותו לגמרי בבת אחת, רבי החליט לעקור אותו בהדרגה, עד אשר ייעקר לגמרי. וזה בדיוק

ההיפך ממה שעושים חסידי האמנה המוצעת: "יש לנו מדינה טובה האוסרת תחבורה ציבורית והפעלת בתי בילוי בשבת - אלא אם פרצות רבות - ואנחנו נבוא לעקור החוק הזה לגמרי". עוד דוגמה: "זמרי גברי ועני נשי - פריצותא" (גברים שרים ונשים משיבות - פריצות), "זמרי נשי ועני גברי, אש בנעורת, ומאי נפקא מינה? לבטולי האי מקמי האי" (סוטה מח, א) "אם אין שומעין לנו לבטל את שניהם, נקדים לבטל את זה שהוא אש בנעורת" (רש"י). כך נשאל הרשב"א מהי הדרך לייסר את הרשעים בקהילה והשיב: להסיר המכשלה את העם, צריך לעלות מן הקלה אל החמורה, ואין נוטלין כל החבלה (=החבילה) ביחד.

הוא מביא הוכחה ממעשה דרבי, ומוסיף:

זכור נא עניין דוד אדוננו מלכנו אשר נהג להעלים עינו מיואב ושמעי (שמואל ב יט, כד) ואף על פי שהיו בני מוות... והעלמת עין מן העובר, לעתים מצוה, והכל לפי צורך השעה, והחכם מעלים עין לעתים בקלות, אך בדבר החמורות יש לנהוג בכל תוקף. (שו"ת הרשב"א סי' רלח)

יש לכך דוגמאות לרוב אצל רבותינו הפוסקים, כגון גילוח בספירת העומר לעומת גילוח בתער (החיד"א, שו"ת חיים שאל סי' ו), טבילת אשה ביום השמיני לעומת הימנעות מטבילה לגמרי (הנצי"ב, שו"ת משיב דבר ב, מד), מכנסיים לבנות לעומת חצאיות קצרות (הגר"ע יוסף, שו"ת יביע אומר או"ח ח"ו סי' י), ברית מילה ביום התשיעי לעומת ברית מילה בשבת הכרוכה בחילול שבת רבתי (פוסקי זמננו).

אמנם הרמ"א פוסק שאין להתעלם אלא להעניש, ויהי מה: "ומנדין למי שהוא חייב נדוי. ואפילו יש לחוש שעל ידי כן יצא לתרבות רעה, אין לחוש לכך" (שו"ע יו"ד שלד, ג בהג"ה). מקורו בשו"ת תרומת הדשן (סי' קלח) בשם האגודה בשם הגמרא המספרת על עיר בבבל בה היו דגים דגים בשבת, והחרימו אותה אף על פי שכתוצאה מכך כולם השתמדו (קדושין עב, א). אמנם ה"ט"ז חולק עליו (ס"ק א), והש"ך (נקודות הכסף שם) דוחה השגות ה"ט"ז, ובפתחי תשובה (ס"ק א) מביא הרב דעות לכאן ולכאן.

יש לשים לב כי בכל אלו מדובר על התעלמות מחלק, כאשר אי אפשר להציל את הכול. אבל לכרות אמנה המתירה את האיסור, מעולם לא עלה על לב חכם, לא היה ולא נברא ואפילו משל לא היה.

ו. קנאת ד'

קנאת ד' היא הרוח החיה שביהדות, ועניינה הקמת דבר ד' באומה ובעולם, ריבוי קידוש השם ועשיית רצון ד' בלבב שלם, בלי להניח מקום אפילו כמלוא נימה לרשעות העולמית,

לכפירה ולחילוניות בחיי הכלל. אין ויתורים ואין הסכמים עם הרשעה בנוסח של ויתור למחצה בנוסח נוצרי. כל הסכם עם החילוניות הוא כבר תבוסה וייאוש. זהו הכרה בכוחה של החילוניות, בזכותה, באי האפשרות לנצחה, ואין זה מועיל להקדים לאותה אמנה של חסרון אמנה, מחאה חיוורת נגד כל חטא ופשע. כל המחאה הזאת נעשית פלסטר, כאשר היא מלאה בהסכמה שקדושת השבת תחולל, שקדושת הנישואין תחולל, שגוי ייקרא בשם הקדוש של יהודי, עברי או בן לעם היהודי. בהסכמה הזאת כבר טמונים כל השקר וכל החורבן, והיא יותר נוראה מכל מיני רעות פרטיות. היא המקור לכל הרעות הרוחניות והמוסריות. זוהי הנחת הנשק מהמלחמה על האמת ועל תקומתם של ישראל, וויתור על "ונשגב ד' לבדו". אמנה של ייאוש למחצה גם משרתת את החילוניות בהיותה מודה על ממשותה, בזמן שאינה אלא שקר ודמיון, הבל ורעות רוח (ויש להדגיש, כי כוונתנו לחילוניות כשיטה ולא לאדם החילוני כפרט). בודאי שבפועל יש עדיין הרבה רעות חולות ותולדות החילוניות, אבל להודות בה, להכיר בזכותה ובאי אפשרות נצחונה - זו עמדה רוחנית, שיטה אידיאולוגית. מתוך הודעה בממשותה וניצחונה, היא ממילא מתחזקת ומתבצרת, וכל התוצאות הרעות נמשכות מזה. גם אם צועקים לפני כן או לאחר מכן, זה כבר מאוחר, אחרי שהכירו בזכותה, אחרי שהכירו בכך שאי אפשר לנצחה, שיש ממשות וזכות בחלקה ושאי אפשר לשנותה. אותה הכרה טומנת בתוכה את כל הניגוד העצמי לאמונת ישראל, לתקומת ישראל ולדעת ד' אמת. מדיניותנו כלפי החילוניות נמשכת מן היסוד שאין לה שום ישות ושום זכות, וצריכה היא להיות מבווערת מן העולם. אין אנו בורחים ממנה ומתכנסים לתוך חלקה קטנה של פינת הדת מתוך הזנחת העמל הגדול לתיקונו של עולם. הסכם של "יחלוקו" מקיים שליטה, בדומה לאוטונומיה לזרים בתוך שטח המדינה. לא די להילחם ולשלול בשכל או בהתרגשות, אחרי הודאה במציאות שליטת החילוניות ואחרי שכבר נאחזים ברשתה. כאשר פסק המהרש"ל שלהודות על שקר בשם התורה הוא בייהרג ואל יעבורי (ים של שלמה בבא קמא פ"ד, ס"י ט), הוא לימדנו שהעמדה הרוחנית ונקודת המוצא ההשקפתית היא היסוד. אמנה חברתית משותפת עם החילוניות, היא עקירת היסוד. בכך אין אנו כורתים אמנה אלא כורתים את היהדות ואת שם ד' מן העולם.

ז. מלחמתה של תורה

מעולם לא נשמע כדבר הזה אצל מרן הרב קוק, אדריכלה הרוחני של התחייה הלאומית. אדרבה, במשך כל חייו הוא לחם מלחמת קודש בלתי מתפשרת, כמובן בסגנון מתאים. מעשה ומישהו העז לכתוב עליו מאמר ביקורת:

גאון יהודי ישב על כסא הרבנות בירושלים, שלבו הרחב שתת דם על פריקת העול, ועם זה לימד זכות על היהודים הללו. ביקש לראות אורותיהם ולא את צלליהם.

בקולו שמענו, ראינו איך בונים ישובים ללא כל זכר ליהדות, ללא רב ובית כנסת, ללא שוחט וטהרת המשפחה. ראינו איך מובילים דור לשמד רוחני, איך מחנכים אלפים ילדים ללא אמונה בשם, דעת תורה ושמירת מצוות, ראינו כל זאת, בצער רב, ולא לחמנו בתקיפות הדרושה בחיי הפקר אלו, מפני שקוונו שעתידים הם לשוב למקורות, ואם לא הם, הרי בניהם ובני בניהם. כלום נתקיימה תוחלתנו? השיב על כך רבנו הרב צבי יהודה:

הגאון היהודי לא לימד שלא ללחום בחיי הפקר בתקיפות הדרושה. אבל לימד שהתקיפות הדרושה למלחמה זו צריכה להיות נובעת ממעמקי דעת תורה של קדושת ישראל ורוממות אמונתנו הא-להית, המתגלה בנפלאות ההשגחה העליונה בתחיית ארצנו וקיומן בניה לתוכה - ועם זה לחם ותבע, ועורר ללחום ולתבוע, את הכשרות של חיי הטהרה והקדושה, ביישובנו החדש, הוא לימד את דרך מלחמתה של תורה, את דרך האמת והקודש של המלחמה למענה, של התוכחה הציבורית בשבילה, מתוך טוהר מקורותיה ותמימותה, זו שבאה לא בחרוק שיניים של מידת השנאה אלא ממצוות והכרת האהבה, המקפת וכוללת את כל עם ד', ומופיעה בעוזה במהלך גאולתנו. (לנתיבות ישראל עמ' קפט-קצ)

אנו לא נוותר על המלחמה, אלא אדרבה, נגביר את המלחמה נגד והמלחמה בעד. כמובן, לא מלחמה נגד אישים, נגד אחים, אלא מלחמת דעות בכל תוקף. נעמיק את המלחמה ממקורותיה הפנימיים, מתוך אהבת ישראל ומתוך אמונה בד'. לא ננסה למצוא חן בעיני החילוניות, על ידי ויתורים. "האי צורבא מדרבנן דמרחמין ליה, לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא" (כתובות קה, ב). תלמיד חכם שאוהבים אותו, אין זה מפני שהוא מעולה יותר אלא מפני שאינו מוכיחם בענייני שמים. כאשר רוח של חיפוש הנאות נושג בעולם, מי שמטיל חובות והגבלות אינו אהוב בראשית דרכו. אך על ידי ויתור על החובות, הוא לא יזכה לאהבה, אלא לבוז וקלון. אהבה הוא יקבל מתוך שיעמיק בתורת אמת ויפיץ את אורה עד שכולם יבינו שבה טמון האושר היותר גדול. כמובן, לפני הכול, עלינו להעמיק אמונה בתוכנו, להתמלא באמונה בדי' ובאהבת ד', ונהיה כל כך מלאים וגדולים עד אשר מתוכנו יישפך לכל בית ישראל.

ח. רבנו הלוחם

מעולם לא ראינו אותה רוח נכאים אצל רבנו הרב צבי יהודה. הוא היה לוחם גדול. הוא לימד אהבת עם ישראל ואהבת מדינת ישראל, ויחד עם זה לחם מלחמות גדולות כל חייו, בכל התחומים, כאשר מעידים על כך הכרוזים שבספר "להלכות צבור" - על קדושת השבת וקדושת הנישואין, על כבוד תלמידי חכמים על החינוך הטהור, נגד המשפט הגויי ונגד התאריך הגויי,

נגד כפירה באוניברסיטה דתית ונגד המיסיון, בעד ארץ ישראל ובעד מיהו יהודי. ומעשה ופורסם כי מתנגד הוא לכפייה דתית. על כך כתב לו הרב שלמה זלמן שרגאי: אני מבין שכוונתו של כבודו היא שאין לכוף על אחרים, אפילו בחוקות המדינה ב'קום ועשה', היינו שיניח תפילין, שיאכל דווקא כשר בביתו, שילבש ציצית וכדומה. אולם אם אין כוונתו של כבודו לשלול שהמדינה תחוקק חוקים לשמור על צביון הפרהסיא של המדינה לאורה של תורה, כמו: דיני אישות, שבת ציבורית, כשרות ציבורית, מניעת מסירת ילדים למיסיון וכדומה, למרות שהטוענים בשם התנגדות לכפייה-דתית - מתנגדים גם לכך. השיב לו רבנו:

לא ידעתי גם כן מה זו שאלה, הלא מובן מאליו ומפורסם שאין הכוונה אחרת אלא כמו שכתב מעלת כבודו שהוא במובן האישי הפרטי ולא במובן החוקית הציבורית, שהיא מוכרחת ומוסכמת. (בעיות אקטואליות לאור ההלכה, גדולי ישראל משיבים לרש"ז שרגאי, עמ' קמד-קמה)

ט. על הדמוקרטיה

רבנו לא סבר מעולם שהתורה כפופה לדמוקרטיה, חס וחלילה; אלא אדרבה, הדמוקרטיה כפופה לתורה; או ליתר דיוק, התורה היא נשמת הדמוקרטיה, היא הנותנת לה את כל כוחה, תקפה ועוצמתה, היא מקורה והיא הנותנת לה את גבולה. כאשר נשאל רבנו על ידי סטודנטים מאוניברסיטת בר אילן: "השלטון הדמוקרטי במדינת ישראל והדת היהודית - מהי הסינתזה?" - הוא השיב:

"אחרי רבים להטות" (שמות כג, ב), - בתורה סידור העניינים החברתיים לפי כיוונה של התורה, שהיא צריכה להיות יסודה ותוכניתה של המדינה היהודית, "ולא תהיה אחרי רבים לרעות" (שם) כאשר הם שלא כצדק וכמשפט התורה.

(מובא בסוף שיחות רבנו 5 וכן בספר "לזכרו")

רבנו היה תובע מהכנסת הצהרה שהיא מכירה במשפט התורה, רוצה שהוא יהיה החוק הנוהג במדינה, אלא שבאופן זמני, ניתן לתקן חוקים ותקנות זמניות - מדין שבעה טובי העיר. אין כאן שניים או חזים בטלית, התורה והדמוקרטיה. יש רק אוחד אחד בטלית אחד, בין שציציותיו גלויות בין שהן מכוסות. כל חוקי המדינה צריכים להיות יונקים מן התורה, כפי שכתב רבנו לקראת הבחירות בשנת תשי"א:

מטעם תורתנו - שבעל פה ותוקף תלמודה ומטעם רוחה, נקבע לנו עדכן החוקי וייפוי כוחן הרשמי והממשי, של הסכמות הצבור ותקנותיו (שו"ע יו"ד רכח, שו"ע חו"מ קלא). (לנתיבות ישראל ח"א עמ' קע)

כוונתו היתה לעניין "שבעת טובי העיר", שלא ייתכן שיתקנו נגד דין תורה. וכן באותה שנה, כאשר עמדה על הפרק חוקה לישראל, ופנו בנדון לתלמידי חכמים גדולים, כתב רבנו הצעת-הקדמה לחוקה, הקובעת שכל כוחה ונשמתה היא התורה:

אנחנו בני ישראל, השבים עתה, אחרי אלפי שנות גלותנו אל ארץ אבותינו, בזכותנו ההיסטורית הנתונה לו בתקפו של רבון העולמים צור ישראל וגואלו וכהבטחתו בפי נביאיו, ומכוננים בה את שלטון מדינתנו, הננו מצהירים בזה, בפתיחת חוקת מדינתנו את ההגדרה היסודית הזאת של החוקה.

כמו שזכותנו על הארץ הזאת נמשכת היא מכוחה של שלשלת דורותינו כולה, ושל ההתגלות הא-להית בחזון האמת והצדק לכל האדם המופיעה על ידה בתורתנו ונביאיה וחכמיה, כן חוקת מדינתנו מיוסדת היא על תורתנו הנצחית הזאת...

(חוקה לישראל, דת ומדינה, ד"ר זרח ורהפטיג עמ' 473)

אכן התורה היא נשמת האומה, נשמת המדינה, נשמת החוקה. אין כאן ויכוח בין שנים האוחזים בטלית, אלא קשר בין גוף הלאומיות ונשמתה, ואין לקחת סכין ולחתוך חצי גוף וחצי נשמה.

י. מי נותן לגיטימציה למי?

חסידי הפשרה מחפשים לגיטימציה מצד הציבור החילוני. הם חשים: "הצבור שלנו מבוזה, נותר על חקיקה דתית; היא אינה מתיישבת על הלב, במקום זה נעסוק רק בחינוך ובהסברה". עכשיו מובן מדוע כותב הרמ"א בפתיחת השולחן ערוך: "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת ד' יתברך" (שו"ע או"ח א, א בהג"ה). אם אתה מתבייש, אל תתחיל ללמוד שולחן ערוך, "חבל על הזמן".

אבל אני לא מרגיש מבוזה, לא אני ולא הציבור שלי. בכלל, אינני מרגיש שייך לציבור זה או אחר, אני מרגיש שייך לכלל ישראל, שהוא הציבור שלנו, הכולל גוונים שונים, כרמז הקדמון, צבוי"ר, ראשי תיבות: צדיקים, בינוניים ורשעים.

אינני זקוק לכך שהחילוניות תיתן לי לגיטימציה. להפך, היא צריכה לקבל ממני והיא לעולם לא תקבל. אדרבה, אלחם נגדה עד חרמה, עד אשר כל רוח הטומאה יעבור מן הארץ. את החילוניים אני אוהב, אחי הם.

יא. אין קרע ואין שסע

אחת ההנחות של חסידי האמנה המתפשרת היא שהאומה עומדת על סף קרע ושסע, שהכול מלא שנאה והסתה. סתם לשון הרע על אומה טובה ויקרה! אדרבה, אנו חזרנו לאיטנו לאהבת חיים. עמוד השדרה הפנימי של כל תחייתנו הלאומית הוא תודעת היחיד, תודעת כלל-ישראל.

השסע נמצא רק בשולי המחנות, שם נמצאים חריגים אשר נטיית שנאה חולנית היא מנת חלקם. הם אינם מייצגים אותנו, ולא קיבלו מנדט לדבר שנאה בשמנו. ב"ה, אנו מסתדרים יחד. באופן מודע או לא מודע, חשים אנו שהמשותף גדול לאין ערוך מן המפריד. במקומות העבודה נמצאים דתיים וחילוניים והם עובדים יחד בידידות רבה. בכל משפחה, יש דתיים וחילוניים, והם מתפקדים יחד מתוך אהבה והבנה. במיוחד בצבא, יש דתיים וחילוניים, המוכנים להיהרג אחד עבור השני. הלוז לא ייקרא אהבת חינם!?

גם בני זוג אינם חייבים להסכים עם כל דבר, העיקר - שיאהבו. כיון שהם אוהבים, הם מקבלים את הזולת עם שונותו.

יש חושבים שבשביל אהבה יש צורך בוותורים. להפך, כשיש אהבה אין צורך בוותורים. זאת התרופה: להוסיף אהבה.

יב. אנחנו חזקים

עוד הנחה מובלעת של בעלי הפשרה והיא אוש: "חלשים אנחנו. הסטטוס-קוו צולע, מיזדרדר ומתמוטט. אנו צועדים לקראת קטסטרופה. אם לא ניסוג, ניספה בקרב המאסף". הוא מה שאמרנו: הודאה בכישלון, מתן גושפנקא לכישלון.

לא כן, גיבורים אנחנו בגבורתה של תורה שניתנה מפי הגבורה. סופנו לנצח ואנו הולכים ומנצחים. אנו מאמינים שמדינתנו תהיה מדינה קדושה. אין לנו להתפעל מחוגים אנטי-דתיים התופסים מקום בשלטון, במשפט ובתקשורת. הם אינם מייצגים את רוח העם, הם אפיזודה חולפת, שלא תיזכר, ותהיה ללעג ולקלס בעוד שנים מספר.

במשך כל הדורות לחמנו במסירות נפש על התורה, וכן מאז קום המדינה. גם על שמירת סטטוס-קוו יש למסור את הנפש, להילחם על שמירתו, ואף להוסיף חקיקה דתית. אין להיבהל מן הצועקים, כי נגד כל חוק יש צועקים. לוותר על חקיקה בגלל צועקים, היא ילדותיות החוסמת כל אפשרות של חיים ביחד. אלא כמובן, יש לפעול בחכמה ובתבונה, ולצרף לחקיקה הסברה דתית ואמונית עמקנית, חילוקי דעות אינם חייבים לגרור חילוקי לבבות.

אין ספק שכל נבואות הנביאים תתקיימנה ותהיה לנו מדינה טהורה, כשרה וקדושה.

יג. דור נפלא

טענה אחרונה של חסידי הפשרה: "דור זה הוא דור נהנתן, קרייריסט, אגואיסט, אם לא נפרוק ממנו קצת עול תורה ומצוות, סופו לפרוק הכול, ולכן תפסת מרובה לא תפסת". סתם מוציאי שם רע! לפני מאה שנה, היינו צריכים את מרן הרב קוק כדי ללמדנו רעיון חדש שהדור הוא גדול, הוא דור נפלא, דור שכולו זכאי וכולו חייב. אך בימינו די לנו לפקוח עינינו כדי לראות

שהדור הוא עוד יותר גדול. כמוכן, הוא עובר משבר. לדור קטן - משבר קטן. לדור גדול משבר גדול. לדור עוד יותר גדול - משבר עוד יותר גדול. אך רק עיוור יסביר שסיבת המשבר היא חיפוש הנאה וחוויה. סיבת המשבר היא אתגר, חיפוש גדולה. וכאשר אלה חסרים, שוקעים במצולת העלוקה הנהנתנית, שכדי להילחם נגדה יש צורך ברוח עוד יותר גדולה. אין לנו מה לדאוג. הדור שלנו הוא דור מצוין, שיחזור בתשובה גדולה. הקדושה הפנימית של אומתנו בהיפגשה עם הקדושה הפנימית של ארצנו, סופה לצאת לפועל ולהתגלות. לא נעליב את דורנו בהציענו לו ויתורים הנובעים מסובלנות רפויה ומזויפת (עיי אורות עמי קל). אדרבה נציע לו גודל ועומק.

יד. אמנה חדשה

ודאי שלא נציע לדורנו לכלול עתה בתוכו גויים שיזכו לשם יהודי עברי או בן לעם היהודי. ברור גם, שלו יצויר שחוק כה אומלל אווילי ושקרי יחוקק, בו ביום החרדים יתחילו לנהל פנקסי יוחסין, ובזה גם אני הדל אצטרף אליהם. ככלל, מפלגה או תנועה שתלך בדרך זו של אמנת פשרה או ויתור, בין שהיא דתית על גבול החילוניות, בין שהיא דתית נאמנה אשר כוונותיה רצויות ומעשיה אינם רצויים - אין לי חלק בה. אם יאמרו לנו תנו אשה אחת ונטמא אותה ואת השאר קחו לכם - לא נאבה. וכן אם יאמרו לנו: תנו לנו מצוה אחת ונטמא אותה, והשאר קחו לכם לפליטה - לא נאבה. לא נוותר על מדרך כף רגל של ארץ ישראל, על נשמה אחת מעם ישראל, ועל קוצו של יו"ד מתורת ישראל. נחתום על אמנה חדשה, שהיא בדיוק זהה לישנה, והחדש הוא אמונה גדולה.

